

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
ФАКУЛЬТЕТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ, ПСИХОЛОГІЇ
І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

**з теми: «ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МОТИВАЦІЇ ДО
ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ»**

Виконала: студентка 2 курсу
Ps2-M24z групи
спеціальності 053 Психологія
(заочна форма навчання)
Романишина Оксана Володимирівна

Керівник:
Онуфрієва Ліана Анатоліївна,
доктор психологічних наук,
професор, професор кафедри
загальної та практичної психології

Рецензент:
Михальська Світлана Анатоліївна,
доктор психологічних наук,
професор, завідувач кафедри
спеціальної та інклюзивної освіти

Кам'янець-Подільський – 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ МОТИВАЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОБ’ЄКТА ПСИХОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ	10
1.1. Психологічні особливості волонтерської діяльності	10
1.2. Соціально-психологічні основи мотивації волонтерської діяльності...	17
Висновки до першого розділу	33
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСНОВ МОТИВАЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	36
2.1. Методологічне підґрунтя мети та гіпотез дослідження	36
2.2. Обґрунтування вибору психодіагностичного інструментарію для емпіричного дослідження	38
Висновки до другого розділу	44
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ МОТИВАЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	46
3.1. Мета, завдання та організація емпіричного дослідження	46
3.2. Аналіз і тлумачення отриманих результатів.....	48
Висновки до третього розділу.....	63
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ.....	74

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасних умовах повномасштабної війни всі громадяни України переживають глибокі психологічні наслідки, спричинені воєнними подіями. Руйнування звичного способу життя призвело до кардинальної зміни реальності, у якій людині доводиться шукати нові сенси та життєві орієнтири. Українське суспільство сьогодні потребує потужних внутрішніх і зовнішніх ресурсів для подолання викликів часу.

Проведене групою науковців під керівництвом Т.М. Титаренко дослідження, присвячене осмисленню часу власного життя та переоцінці ціннісних орієнтацій у перші місяці війни, дало змогу виокремити три домінантні типи життєвих ландшафтів: ландшафт служіння (27,8%), екзистенційний (24,3%) та ландшафт турботи (23,7%).

Представники ландшафту служіння зосереджуються на безкорисливій допомозі іншим, власному внеску у спільну перемогу та майбутнє держави («знаходжу способи допомагати армії», «роблю все, що можу для перемоги», «сподіваюся бути корисним у відбудові України»). Такі люди беруть на себе відповідальність, ініціативні у складних обставинах і здатні осмислювати травматичний досвід, інтегруючи його у власну життєву історію.

У ситуації тривалого воєнного протистояння суспільство потребує пошуку нових джерел життєвої енергії, що допомагають залишатися активними, працездатними та вмотивованими. Серед таких ресурсів особливе місце належить волонтерській діяльності як провідному прояву громадянської участі. Саме волонтерство стає потужним соціальним механізмом мобілізації, спрямованим на розв'язання актуальних проблем суспільства.

На момент написання роботи війна триває вже три роки і вісім місяців, тому надзвичайно важливо дослідити зміни, що відбулися у представників «ландшафту служіння», виявити особистісні трансформації, мотиваційні чинники та психологічні особливості волонтерської активності. Актуальним є також створення ефективних програм психологічної підтримки активних волонтерів, спрямованих на профілактику емоційного виснаження, дистресу

та вигорання.

Окремої уваги потребує питання залучення нових волонтерів і розроблення стратегій розвитку волонтерських організацій (що було предметом дослідження Т.Г. Лях). Не менш важливим завданням є формування системи мотивації, здатної підтримувати просоціальну активність громадян.

Мотивація до волонтерства формується під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників. До внутрішніх належать індивідуально-психологічні риси, цінності, інтереси, прагнення та установки особистості. Зовнішні чинники поділяються на соціальні (вплив сім'ї, друзів, колег) та організаційні (умови діяльності у певній волонтерській структурі). У період війни для волонтерів особливо актуальною стає потреба у внутрішніх ресурсах, які допомагають долати стрес, підтримувати власну стійкість і зберігати мотивацію допомагати іншим.

Активна частина суспільства прагне робити свій внесок у покращення ситуації, вбачаючи у волонтерстві можливість реалізувати себе через підтримку інших. За даними Т.Г. Лях, однією з провідних мотивацій до волонтерства є прагнення покращити якість життя як отримувачів допомоги, так і самих волонтерів, адже участь у суспільно значущій діяльності допомагає людині подолати власні кризи, осмислити життя і знайти відчуття контролю над ситуацією.

Отже, волонтерська діяльність виступає не лише соціальною потребою суспільства, а й психологічною стратегією подолання труднощів. Це підтверджує актуальність дослідження мотиваційних механізмів волонтерської активності.

Сучасні психологічні підходи до вивчення волонтерства відображені у працях таких українських і зарубіжних дослідників, як З. Бондаренко, Н. Вайнілович, Є. Головаха, О. Іщенко, О. Касперович, А. Кльоппикова, Г. Крапівіна, У. Кретьова, О. Круцюк, Н. Ліпінська, Т.Л. Лях, Л.І. Матвієнко, І.В. Юрченко, О. Панькова, М. Савчин, Г. Юрчинська та ін. Значний внесок у

розробку теоретико-емпіричних засад мотивації волонтерської діяльності зробили й іноземні науковці: Г.П. Бондаренкова, Б.С. Братусь, Н.О. Говоруха, Г.В. Коваль, Л.В. Спіцина та інші. Їхні дослідження створюють основу для подальшого вивчення мотиваційної структури волонтерів.

У цьому дослідженні розглядаються психологічні основи мотивації волонтерської діяльності як важливого ресурсу підтримки особистості під час війни, що має як теоретичне, так і прикладне значення.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити психологічні чинники мотивації волонтерської діяльності.

Об’єкт дослідження – мотиваційна сфера особистості.

Предмет дослідження – психологічні засади мотивації волонтерської активності.

Гіпотеза дослідження – існують суттєві відмінності у структурі мотивації між волонтерами та людьми, які не залучені до волонтерської діяльності.

Емпіричні гіпотези дослідження.

1. Особи, які займаються волонтерською діяльністю, мають вищий рівень внутрішньої мотивації порівняно з тими, хто не бере участі у волонтерстві.
2. Волонтери характеризуються більш вираженими альтруїстичними тенденціями, тоді як у неволонтерів переважають егоїстичні орієнтації.
3. Для волонтерів більш типовою є орієнтація на процес, тоді як для осіб, не залучених до волонтерства, – на результат.
4. Рівень емпатії у волонтерів є вищим, ніж у тих, хто не здійснює волонтерську діяльність.
5. Волонтери демонструють вищі показники загальної активності та соціальної корисності порівняно з неволонтерами.
6. Толерантність до невизначеності у волонтерів є більш розвиненою, ніж у людей, які не займаються волонтерською діяльністю.

Відповідно до мети та висунутих гіпотез було поставлено такі **завдання дослідження:**

1. Провести теоретичний аналіз вітчизняних і зарубіжних джерел, що висвітлюють проблему мотивації волонтерської діяльності.
2. Розкрити психологічний зміст, структуру та чинники мотивації волонтерства.
3. Обґрунтувати відмінності між особами, які займаються волонтерством, та тими, хто не бере в ньому участі.
4. Провести емпіричне дослідження для виявлення зазначених відмінностей.
5. Виконати аналіз і інтерпретацію отриманих результатів.
6. Сформулювати висновки та окреслити перспективи подальших досліджень.

Теоретико-методологічна основа дослідження. Наукове підґрунтя роботи становлять праці українських і зарубіжних дослідників, присвячені проблемі психологічних аспектів волонтерської діяльності, серед яких З. Бондаренко, Н. Вайнілович, І.М. Візнюк, Є. Головаха, Н. Говоруха, Г.В. Коваль, О.М. Кокун, Т.Л. Лях, І.В. Мазій, О.В. Мазяр, Л.М. Медюх, Л.В. Спіцина, О. Панькова, М. Савчин, Г. Юрчинська та інші. Мотиваційну сферу волонтерів досліджували такі зарубіжні науковці, як Г.П. Бондаренкова, А. Гольдберг-Глен, С. Кнван, А. Омото, М. Снайдер, Дж. Трамбауер, Н.В. Черепанова та ін. Їхні теоретичні й емпіричні напрацювання стали основою для узагальнення факторів і закономірностей мотивації волонтерської поведінки.

Методи дослідження. Для визначення стану вивченості проблеми та побудови теоретичних засад дослідження застосовано такі методи:

- аналіз, узагальнення та систематизація наукових джерел;
- емпіричні методи збору інформації (опитування, психологічне тестування);
- математико-статистичні методи обробки результатів.

Відмінності між групами розраховувалися за допомогою критерію U-Манна-Уїтні з використанням програмного пакета IBM SPSS Statistics.

Психодіагностичні методики, застосовані у дослідженні:

1. Методика дослідження мотивації К. Замфіра (адаптація А.О. Реана) – для визначення домінуючих мотивів (внутрішніх та зовнішніх).
2. Методика соціально-психологічних установок у мотиваційній сфері О.Ф. Потьомкіної – для оцінювання рівня альтруїзму, егоїзму, а також орієнтації на процес чи результат діяльності (шкали А і Б).
3. Шкала емоційного відгуку А. Меграбяна та Н. Епштейна – для визначення рівня емпатійності.
4. Методика діагностики мотиваційної структури особистості В.Е. Мільмана – для аналізу особливостей мотиваційної структури.
5. Методика «Толерантність до невизначеності» С. Баднера – для вимірювання рівня готовності приймати невизначені ситуації.

Методи обробки даних. Розрахунок відмінностей між показниками проводився за допомогою критерію U Манна–Уїтні.

База та вибірка дослідження. Емпіричне дослідження проводилося у період із січня по травень 2025 року. До вибірки увійшло 77 респондентів.

Перша група – волонтери, які здійснюють діяльність у позаробочий час без матеріальної винагороди (38 жінок і 5 чоловіків, віком 21-31 рік).

Друга група – неволонтери, тобто працевлаштовані особи, які не залучені до волонтерства (27 жінок і 7 чоловіків, віком 23-30 років).

Серед волонтерів частина респондентів має постійну зайнятість і приділяє волонтерській роботі в середньому 5 годин на тиждень.

Теоретична значущість полягає у систематизації та розширенні наукових уявлень про феномен волонтерської діяльності, уточненні її структури, компонентів і психологічних чинників. Також у роботі поглиблено розуміння мотивації волонтерства в умовах війни та визначено особливості її прояву у сучасному суспільстві. Отримані результати збагачують теоретичну базу психологічної науки й відкривають перспективи для подальших

досліджень.

Практична значущість результатів полягає у можливості їхнього застосування волонтерськими організаціями для підвищення ефективності роботи з волонтерами, зокрема щодо формування мотивації, профілактики емоційного вигорання та моніторингу психологічного стану. Матеріали дослідження можуть бути використані також у навчальному процесі під час викладання дисциплін «Загальна психологія», «Соціальна психологія», «Психологія праці та професіоналізму».

Апробація та впровадження результатів. Результати проведеного дослідження доповідалися здобувачем та отримали схвалення на таких міжнародних конференціях: на X Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми експериментальної психології: досвід та перспективи» на пошану професора А.І. Шинкарюка (29 жовтня 2024 р., м. Кам'янець-Подільський), XI Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми експериментальної психології: досвід та перспективи» на пошану професора А.І. Шинкарюка (27 жовтня 2025 р., м. Кам'янець-Подільський), на X Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми сучасної психології: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень молодих науковців» (Кам'янець-Подільський, 19 листопада 2024 р.), на XI Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми сучасної психології: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень молодих науковців» (Кам'янець-Подільський, 17 листопада 2025 р.), на X Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми психології особистості на європейському просторі» (Кам'янець-Подільський, 18 лютого 2025 р.), на XVII Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми психології особистості та міжособистісних взаємин» (Кам'янець-Подільський, 23 квітня 2025 р.), на The VI International scientific and practical conference «*Scientific trends in the development of modern technologies and inventions*», October 06-08, 2025, Prague, Czech Republic та знайшли своє відображення у 2 публікаціях здобувача.

Публікації:

1)Романишина О.В., Онуфрієва Л.А. Соціально-психологічні засади мотивації волонтерської діяльності. *Modern technologies in education, work and science : Abstracts of VIII International scientific and practical conference «Modern technologies in education, work and science»*, October 20-22, 2025, Krakow, Poland, 195 p. С. 154–158. ISBN – 979-8-89814-226-1

URL: <https://eu-conf.com/en/events/modern-technologies-in-education-work-and-science/>

2)Романишина О.В. Психологічні засади мотивації до волонтерської діяльності в умовах війни. *Актуальні проблеми сучасної психології: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень молодих науковців*: Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції, 17 листопада 2025 р. / за ред. Л.А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2025. С. 84–86.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Список використаної літератури містить 71 найменування. Робота містить таблиці, рисунки, додатки.

ВИСНОВКИ

У межах проведеного дослідження було здійснено теоретичний аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, присвячених проблематиці волонтерської діяльності та її психологічним аспектам. Визначено основні підходи до трактування цього феномену, його психологічний зміст, структуру, компоненти й чинники впливу. Обґрунтовано наявність психологічних відмінностей у мотиваційних механізмах між людьми, схильними до волонтерства, та тими, хто не бере участі у подібній діяльності.

Термін «волонтер» пов'язується з добровільною безоплатною діяльністю, спрямованою на суспільне благо, і визначається як особа, що свідомо допомагає іншим людям, приносячи користь державі та суспільству. У сучасних умовах волонтерський рух став ключовим чинником протидії воєнній агресії росії проти України, набувши нового змісту та сили, об'єднавши громадян у прагненні зберегти власну культуру, історію та національну ідентичність. Волонтерство має свою структуру, функції та принципи, виконуючи виховну, комунікаційну, світоглядну, пізнавальну й профілактичну роль у суспільстві.

З соціально-психологічної точки зору, існує кілька моделей, що пояснюють допомагаючу поведінку: як засіб отримання соціального схвалення (теорія соціального научіння); як еволюційний механізм виживання; як прагнення до винагород і взаємовигідних відносин; як спосіб підтримання позитивного образу «Я»; як інструмент зниження емоційного напруження або особистісного дистресу; як форма регуляції настрою. Дослідження доводять, що волонтерство має позитивний зв'язок із рисами п'ятифакторної моделі особистості – зокрема з дружелюбністю та екстраверсією, тоді як показники невротизму є менш характерними для волонтерів.

У процесі теоретичного аналізу було розглянуто структуру суб'єктивних чинників волонтерської діяльності, що охоплює мотиваційно-ціннісну, емоційно-вольову, комунікативну й поведінкову сфери. Ефективність волонтерства визначається не лише здатністю допомагати іншим, а й

розвитком особистісних якостей. Волонтерство виступає чинником саморозвитку, формування нових знань і навичок, підвищення комунікативної культури, а також стимулює творчу активність особистості.

Мотивація волонтерської діяльності поєднує альтруїстичні та прагматичні мотиви, що формуються під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників. Значну роль у цьому процесі відіграють ціннісні орієнтації, емоційна сфера та моральні установки особистості.

У ході дослідження доведено, що волонтерська діяльність є багатогранним явищем, яке поєднує сталі та змінні елементи залежно від соціальних умов. Її психологічні чинники розглядаються крізь призму когнітивної, емоційної, мотиваційно-ціннісної та поведінкової сфер.

Для емпіричної перевірки висунутих гіпотез було проведено дослідження особливостей мотивації волонтерів і неволонтерів, спрямоване на виявлення відмінностей у структурі мотиваційних чинників. Застосовано комплекс психодіагностичних методик, адаптованих до мети дослідження, а також U-критерій Манна-Уїтні для статистичної обробки даних.

Результати показали, що волонтери характеризуються вищими показниками внутрішньої мотивації, орієнтацією на спілкування, соціальну корисність, альтруїзм, емпатію та толерантність до невизначеності. Неволонтери, натомість, більше орієнтовані на життєзабезпечення, комфорт, соціальний статус і демонструють вищий рівень егоцентризму.

Таким чином, підтверджено як концептуальну гіпотезу про відмінності у структурі мотивації двох груп, так і шість емпіричних гіпотез дослідження.

Отримані дані свідчать, що волонтери мають внутрішню мотивацію, яка базується на усвідомленні значущості власної діяльності, задоволенні від допомоги іншим та прагненні до саморозвитку. Натомість неволонтери частіше керуються зовнішніми мотивами – прагненням отримати винагороду чи уникнути покарання.

Дослідження ціннісних орієнтацій засвідчило, що волонтери демонструють вищу альтруїстичну спрямованість і переважно орієнтовані на

сам процес діяльності, а не на результат. Для них характерні щирість, емпатійність, моральна відповідальність і глибоке емоційне залучення до проблем інших.

Респонденти, які займаються волонтерством, мають вищий рівень соціальної активності, готові витратити свій час, знання й енергію задля суспільного блага. Вони також демонструють високу толерантність до невизначеності, сприймаючи нестандартні ситуації як виклик і можливість для розвитку.

Натомість представники другої групи проявляють нижчу емоційну стабільність, схильні сприймати невизначеність як загрозу, відчуючи тривожність у нових обставинах.

Проведене дослідження підтвердило, що між волонтерами та неволонтерами дійсно існують суттєві психологічні відмінності у структурі мотивації.

Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленому аналізі психологічних чинників мотивації волонтерів у кризових умовах, а також у розробці мотиваційних і психокорекційних програм для підтримки їхнього емоційного стану й підвищення ефективності діяльності волонтерських організацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авуєва І. Соціальний портрет членів соціальних рухів, громадських організацій та політичних партій. *Українське суспільство*. Київ: Інститут соціології НАН України. 2003.
2. Андрощук С. Принцип верховенства права: визначення, співвідношення із суміжними поняттями, особливості законодавчого закріплення і реалізації. *Юридичний журнал «Юстиніан»*. 2005. № 11. С. 6569.
3. Балашов Е.М. Психологічна структура волонтерської діяльності як засобу самореалізації студентів [Електронний ресурс]. – URL : http://eprints.oa.edu.ua/2444/1/Balashov_NZ_PSY_Vyp_24.pdf.
4. Басс Д.М. *Еволюційна психологія: нова наука про розум*. Бостон, Массачусетс: Елін Бекон.
9. Безпалько, О.В., Заверико, Н.В., Зверєва, І.Д. та ін. Волонтерство : порадник для організатора волонтерського руху. / Уклад. Т.Л. Лях. Київ : ВГЦ «Волонтер». 2001. 242с.
10. Бондаренко А., Вдовцов Ю. Посібник по роботі з волонтерами : посібник. Київ, 2021. 164 с.
11. Бондаренко З.П. Організація волонтерської роботи майбутніх соціальних педагогів в умовах вищого навчального закладу: дис. канд. пед. наук: 13.00.05. Київ, 2008. 247 с.
12. Бондаренко З.П., Журавель Т.В., Лях Т.Л. Менеджмент волонтерських груп від А до Я: навч.-метод. посібник / за ред. Т.Л. Лях. Київ: Версо-04, 2012. 288 с.
13. Буркова Л.А.. Теоретичні аспекти дослідження волонтерства як категорії державного управління. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2019-20-71> (
14. Вайнілович Н.А. Чинники формування мотивації людини до здійснення волонтерської діяльності. *Вісник Національного технічного університету України*. Київський політехнічний інститут. Політологія. Соціологія. Право. 2012. № 2. С. 53–59. <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>

VKPI_soc_2012_2_12.

15. Волюйко О.М., Микитюк О.М. Волонтерська діяльність як чинник реалізації заходів правового режиму воєнного стану в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 243–247.
16. Говоруха Н. О. Типи волонтерської діяльності. *Інноваційна педагогіка*. 2018. Вип. 8. С. 24–27.
17. Горінов П., Драпушко Р. Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження: *монографія*. Київ: Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2022. 240 с.
18. Грига І., Брижовата, Дума Л., Лисенко О. Досвід волонтерської роботи та напрями її вдосконалення. Соціальна робота в Україні: перші кроки / ред. В. Полтавець. Київ : КМ «Academia», 2000. С. 145–172.
19. Грига І., Брижовата О., Лілія Д., Лисенко О. Попередження і подолання стресу та вигоряння у волонтерів. *Соціальна робота в Україні* / під ред. В. Полтавця. Київ, 2000а. С. 145–172.
20. Загальна декларація волонтерів, прийнята на XI конгресі Міжнародної асоціації волонтерів. Права людини: навч. посіб. Київ : Просвіта, 2002. С. 67–80.
21. Зливков В.Л., Лукомська С.О. Психологічні особливості волонтерської діяльності у сучасній Україні : мотиваційний аспект. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського*. Психологічні науки. 2015. № 2 (15). С. 41.
22. Виміри особистісних трансформацій: матеріали V Всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Чернівці, 3 листопада 2022 року) / Т.М. Титаренко (голов. ред.) та ін. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 98 с.
23. Волков Д.С., Черних О.А. Психологічні кореляти просоціальної поведінки студентів-психологів. *Науковий вісник ХДУ*. Серія Психологічні науки. Випуск 2. 2021. С.21–29
24. Голуб В.Л. Державне визнання волонтерської діяльності як чинник

- розвитку взаємовідносин держави та суспільства. *Теорія та практика державного управління*. 2014. Т.4, №47. С. 110–118.
25. Доманчук Д.С. Роль волонтерства у процесі соціалізації студентської молоді. *Молодий вчений*. 2017. № 2 (24). С. 491–495.
 26. Закон України «Про громадські об'єднання» від 22.06.2012 №4572-VI URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>
 27. Зверєва І., Лактіонова Г. Волонтерство в соціально-педагогічній діяльності. Київ : Науковий світ, 2001. 264с.
 28. Зверєва І.Д., Безпалько О.В., Харченко С.Я. Соціальна робота в Україні: навч. посібник / за заг. ред. І.Д. Зверєвої, Г.М. Лактіонової. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 256 с.
 29. Калениченко Р.А. Волонтерство в соціальній роботі: навч. посіб. Київ: КиМУ, 2008. 86 с.
 30. Козубовська І.В., Козубовський Р.В., Милян Ж.І. Залучення майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери до волонтерської діяльності (методичні рекомендації). Ужгород, 2022. 34 с.
 31. Кокун О.М. Візнюк І.М., Пайкуш М.А., Долинний С.С., Ордатій А.В., Карімулін Р.Ф. Ментальне здоров'я волонтерів: генез психосоматичних порушень в умовах ПТСР. *For citation: Emergency Medicine (Ukraine)*. 2024. 20(8). С. 717-724. doi: 10.22141/2224-0586.20.8.2024.1807.
 32. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Копаниця О.В., Малхазов О.Р. Збірник методик для діагностики психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів : методичний посібник. Київ : НДЦ ГП ЗСУ, 2011. 281 с.
 33. Крапівіна Г. Світовий волонтерський рух: стан і статус. *Вісник економічної науки України*. 2012. Т. 1, № 21. С. 73–76.
 34. Круцюк О.В. Індивідуально-психологічні та мотиваційні особливості особистості як чинники діяльності волонтера: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01/ Київський національний університет імені Т. Шевченка. Київ,

2019. 230 с.

35. Лях Т.Л. Види мотивації до волонтерської діяльності *Вісник Запорізького національного університету*, 2 (15). 2011. С. 37–41.
36. Лях Т., Лютий В., Жуков В. Волонтерська діяльність студентів як шлях до їхньої активної участі у суспільному житті громади. *Ввічливість. Humanitas*, 2024. 3, С. 68–76, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.3.10>.
37. Лях Т.Л. Методика організації волонтерських груп : навч. посібник. Київ : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 160 с.
38. Лях Т.Л. Підходи до класифікації волонтерських груп. *Соціальна робота в Україні : теорія та практика*. 2013.
39. Лях Т.Л. Волонтерство як суспільний феномен. Луцьк: Волинський академічний дім, 2004. Вип. 3-4. С. 139–144.
40. Мазій І.В. Аналіз міжнародних документів у сфері волонтерського руху. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 8. С. 114–117.
41. Мазяр О.В., Кириченко В.В. Шкала особистісної динаміки: перевірка надійності паралельних форм. *Габітус*. 2023. № 46. С. 176–180.
42. Медюх Л. Organization of volunteer work of students. *Work and Education*, 2014. 1(1), 88–94. <https://journals.urau.ua/swe/article/view/67778>.
43. Мотивація волонтерів та психологічні наслідки участі у волонтерській діяльності, допомоги біженцям війни з України. URL: <https://www.swps.pl/my-uniwersytet>.
44. Матвієнко Л.І., Алексейченко К.С. Особистість волонтера у психологічному вимірі: ціннісно-мотиваційний аспект (надання соціальних послуг вразливим верствам населення). *Соціологія і психологія праці та зайнятості. Ринок праці та зайнятість населення*. 2016. № 1. С. 55–59.
45. Мельник І. Просоціальна поведінка як психологічна категорія теоретичного аналізу. URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/452> (дата звернення: 10.09.2025)

46. Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД) URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/analiz-ukrayinskoho-volonterstva-na-osnovi-metodolohiyi-novykh-sotsialnykh> (дата звернення 21.10.2025)
47. Панькова О.В., Касперович О.Ю., Іщенко О.В. Розвиток волонтерської діяльності в Україні як прояв активізації соціальних ресурсів громадянського суспільства: специфіка, проблеми та перспективи. *Український соціум*. 2016. № 2(57). С. 25–39. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/25-40__no-2__vol-57__2016__UKR.pdf.
48. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 року № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>
49. Психологічні особливості волонтерської діяльності [Текст] : матеріали наук.-практ. круглого столу (Київ, 31 берез. 2025 р.) / редкол.: С.А. Мозоль, О.В. Кульчицька, Н.С. Полудьонна, О.С. Христюк. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2025. 124 с.
50. Снайдер Л. Набір інструментів із надання психосоціальної підтримки. URL: https://pscentre.org/wpcontent/uploads/2018/02/volunteers_EN.pdf.
51. Спіцина Л.В., Коваль Г.В. Соціально-психологічні аспекти мотивації волонтерської допомоги. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. 2018. Вип. 41. С. 57–67. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2018_41_7
52. Столярченко О.Б. Психологія особистості : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 280 с.
53. Уварова О. Загальні принципи права та їх роль у правозастосуванні з позицій природно-правового і позитивістського підходів до права. *Вісник Академії правових наук України*. 2008. № 2. С. 35–39.
54. Оржеховська В.М., Федорченко Т.Є. Формування просоціальної поведінки школярів в умовах превентивного виховного середовища : посібник. Київ, 2016. 194 с.
55. Юрчинська Г.К. Круцюк О. В. Волонтерська діяльність: суть і

психологічні детермінанти. *Український психологічний журнал*. № 2 (4). 2017. С. 188–204.

56. Як будувати власне майбутнє: життєві завдання особистості : [наук. моногр.] / [Т. М. Титаренко, О. Г. Злобіна, Л. А. Лєпіхова та ін.] ; за наук. ред. Т. М. Титаренко ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кіровоград : Імекс- ЛТД, 2012. 512 с.
57. Anheier H., Salamon L. Volunteering in Cross-National Perspective: Initial Comparisons. Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project. Baltimore: The Johns Hopkins Center for Civil Society Studies, 2001. № 10. 20 p.
58. Doidge, M., & Sandri, E. Friends that last a lifetime: the importance of emotions amongst volunteers working with refugees in Calais. *The British Journal of Sociology*, 2019. 70(2), 463–480. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12484>.
59. Domaradzki, J., Walkowiak, D., Bazan, D., & Baum, E. Volunteering in the front line of the Ukrainian refugee crisis: A brief report from Poland. *Frontiers in Public Health*, 2022. 10, 979751. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.979751>.
60. Gouldner A. The Future of Intellectuals and the Rise of New Class. New York, Toronto, 1979. 160 p.
61. Maestri, G., & Monforte, P. Who deserves compassion? The moral and emotional dilemmas of volunteering in the refugee crisis. *Sociology*, 2020. 54, 920–35. <https://doi.org/10.1177/0038038520928199>.
62. Nowakowska, I., & Pozzi, M. Volunteering intentions during social crises: The role of considering the welfare of others and consequences of own behavior. *Acta Psychologica*, 2024. 246, 104289. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2024.104289>.
63. Steen Bygballe Jensen, L., & Kirchner L.M. Acts of volunteering for refugees: Local responses to global challenges. *Nordic Journal of Migration*. 2020.

- <https://doi.org/10.33134/njmr.367>. Research, 10, 26-40.
64. Taylor, S. E., & Stanton, A. L. Coping resources, coping processes, and mental health. *Annual Review of Clinical Psychology*, 2007. 3, annurev.clinpsy.3.022806.091520
 65. Zielinska, M., Tkachenko, Y., & Ducki, M. (2022). The war in Ukraine: A voice from Poland. *Anaesthesia, Critical Care & Pain Medicine*, 41(3), 101062. <https://doi.org/10.1016/j.accpm.2022.101062>.
 66. Zasiakina, L., Duchyminska, T., Bifulco, A., & Bignardi, G. (2024). War trauma impacts in Ukrainian combat and civilian populations: Moral injury and associated mental health symptoms. *Military Psychology*, 36(5), 555–566. <https://doi.org/10.1080/08995605.2023.2235256>.
 67. Carlo G., Okun A., Knight P.G., Guzman M.R. The interplay of traits and motives on volunteering: Agreeableness, extraversion and prosocial value motivation. *Personality and Individual Differences*. 2005. 38(6).P. 1293–1305.
 68. Charities Aid Foundation (CAF) URL: https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-research/wgi_report_2023_final.pdf?sfvrsn=402a5447_2 (дата звернення 23.09.2025)
 69. Finkelstein M. A., Brannick M. T. Applying theories of institutional helping to informal volunteering: motives, role identity and prosocial personality. *Social Behavior and Personality*. 2007. V. 35.
 - A. Fritzsche, J. P. Craiger, T. R. Freifeld [Butcher J, Spielberger C. D. (eds)] Advances in personality assessment. Hillsdale, New York : Lawrence Erlbaum Associates, 1995. V. 10. P. 147–163.
 70. Snyder M., Omoto A. Who gets involved and why? The Psychology of volunteerism. Youth Empowerment and Volunteerism: Principles, Policies and Practices, City University of Hong Kong. 2009. P. 1–18.
 71. Clary, E. G, Snyder, M, Ridge, R. D. Understanding and assessing the motivations of volunteers: A functional approach. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1998. №74. C. 1516–1530.